

'N OUERLEIDINGSPROGRAM VIR ENKELOUERS: 'N OPLOSSINGSGERIGTE BENADERING

HENRIËTTE MALHERBE

Werkstuk ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes vir die graad
Magister in die Lettere en Wysbegeerte (Voorligtingsielkunde) aan die
Universiteit van Stellenbosch

Studieleier: Dr. A.P. Greeff
Maart 2002

VERKLARING

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie werkstuk vervat, my eie oorspronklike werk is wat nog nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige ander Universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

OPSOMMING

Hierdie program is op ouerleiding aan enkelouers gerig. Dit berus op 'n wederkerige en egalitêre werksverhouding, gebaseer op die ouer se vaardigheid, eie kennis, unieke vermoëns en vorige suksesse.

Oplossingsgerigte terapie het ontwikkel vanuit die postmodernisme. Hiervolgens is daar nie 'n objektiewe werklikheid wat onafhanklik funksioneer van die linguïstiese gekonstrueerde weergawe van die realiteit nie. Die aannames waarop Oplossingsgerigte terapie berus word bespreek, aangesien dit 'n belangrike element in die samestelling van hierdie program vorm. Aangesien die ouerleiding in groepverband geskied, word daar aandag geskenk aan die terapeutiese faktore, dinamiek en beginsels van oplossingsgerigte groepwerk. Tegnieke eie aan oplossingsgerigte werk, soos die wonderwerkvraag, uitsonderingsvrae en graderingsvrae, word verduidelik.

Die verpraktisering van bogenoemde geskied in ses sessies wat soos volg uiteengesit is: (1) die identifisering van problematiese kwessies by enkelouergesinne, (2) fokus op klein veranderinge, (3) as dit werk, moet dit nie 'regmaak' nie, (4) as dit nie werk nie, doen iets anders, (5) fokus op dit 'wat reg is', (6) die viering van verandering en uitsonderings. Elke sessie het uiteengesette doelwitte en prosedurenas.

Hierdie program poog om die ouer se eie kapasiteit vir die generering van oplossings te fasiliteer en alternatiewe betekenis te konstrueer, deur die klem te verskuif van 'n probleemgerigtheid na 'n oplossingsgerigtheid.

SUMMARY

This programme is aimed at providing parent guidance to single parents. It is based on a reciprocal and egalitarian work relationship, using the parent's own skills, knowledge, unique strengths and previous successes.

Solution-focused therapy developed from postmodernism. Therefore the absence of an objective reality functions independently of a reality that is linguistically constructed. The assumptions that underpin Solution-focused therapy are discussed, since they form an essential element in the composition of this programme. Since the guidance programme is implemented in a group context, attention is paid to the therapeutic factors, dynamics and principles of solution-focused group work. Techniques unique to Solution-focused work, such as the miracle question, exceptions questions and grading questions are explained.

These techniques are put into practice over six sessions: (1) identifying problematic issues in single parent families, (2) focusing on any slight change, (3) if it works, don't fix it, (4) if it doesn't work, do something else, (5) focus on what is right, (6) celebrate changes and exceptions. Goals are set and procedures work out for each session.

The programme is aimed at enhancing the single parent's own capacity for generating solutions and constructing alternative meaning in a move away from a problem orientation towards a solution orientation.

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek my opregte dank en waardering betuig teenoor die volgende persone.

- Eer aan God vir Sy genade en seëninge;
- Dr. Greeff, my studieleier, vir sy deeglikheid, entoesiasme en ondersteuning;
- My ouers vir hul deurlopende bystand en belangstelling;
- My klasmaats van 2001: Carmen Theron, Magda Scholtz, Dina Oelofsen, Leane van der Westhuyzen, Derek Smith, Johan van der Westhuisen en William Elliot.

INHOUDSOPGAWE**BLADSY**

VERKLARING	
OPSOMMING	
SUMMARY	
BEDANKINGS	
LYS VAN TABELLE	iii
1. INLEIDING	1
2. ENKELOUERGESINNE EN ADOLESSENTE	2
3. DIE FILOSOFIESE ONDERBOU VAN OPLOSSINGSGERIGTE THERAPIE	3
4. DIE OPLOSSINGSGERIGTE MODALITEIT	5
5. AANNAMES VAN DIE OPLOSSINGSGERIGTE BENADERING	6
6. DIE TERAPEUTIESE FAKTORE VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK	9
6.1 Groepondersteuning	10
6.2 Groepleer	11
6.3 Groeoptimisme	11
6.4 Geleentheid om ander te help	11
6.5 Groepbemagtiging	12
7. DIE BEGINSELS VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK	12
7.1 Fokus op verandering en moontlikhede	12
7.2 Skep van doelwitte en verlangde toekoms	12
7.3 Herformulering	12
7.4 Fokus op 'wat reg is' en 'wat werk'	13
7.5 Wees nuuskierig	13
7.6.1 Wonderwerkvraag	13
7.6.2 Uitsonderingsvrae	14
7.6.3 Graderingsvrae	15
8. DIE DINAMIEK VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK	15
8.1 Die uitsonderingsgesprek	17

8.2 Die oplossingsgesprek	17
8.3 Groep-gesentreerde interaksie vs fasiliteerder-gesentreerde interaksie	19
8.4 Konstruktiewe terugvoer	19
9. DIE FUNKSIE VAN DIE GROEOPLEIER	19
9.1 Kwaliteite van die groeupleier	20
10. SESSIE 1: DIE IDENTIFISERING VAN PROBLEMATIESE KWESSIES BY ENKELOUERGESINNE	21
10.1 Doelwitstellings	21
10.2 Prosedure	21
11. SESSIE 2: MIK VIR KLEIN VERANDERINGE	28
11.1 Doelwitstellings	28
11.1 Prosedure	28
12. SESSIE 3: AS DIT WERK, MOET DIT NIE 'REGMAAK' NIE!	31
12.1 Doelwitstellings	31
12.2 Prosedure	31
13. SESSIE 4: AS DIT NIE WERK NIE, DOEN IETS ANDERS	33
13.1 Doelwitstellings	33
13.2 Prosedure	33
14. SESSIE 5: FOKUS OP 'DIT WAT REG IS'	35
14.1 Doelwitstellings	35
14.2 Prosedure	35
15. SESSIE 6: DIE FEESVIERING VAN VERANDERING EN UITSONDERINGS!	37
15.1 Doelwitstellings	37
15.2 Prosedure	37
16. ENKELE VRAE WAT IN NAVORSINGSPROJEKTE BEANTWOORD SOU KON WORD	38
17. SAMEVATTING	39
18. VERWYSINGSLYS	42

1 INLEIDING

LYS VAN TABELLE

BLADSY

Tabel 1: Terapeutiese groepveranderlikes volgens Sharry (2001)
en Yalom (1985)

10

1. INLEIDING

Die tipe intervensie wat hier bespreek word, is gebaseer op samewerking en ko-fasilitering tussen groepleier en enkelouer. Ko-fasilitering behels dat daar van die groepleier se vaardighede en die enkelouer se eie kennis, unieke vermoëns en vorige suksesgedrag gebruik gemaak word. 'n Oplossingsgerigte benadering begin met die behoeftes van die enkelouer en die rekonstruering van oplossings in ooreenstemming met die behoeftes en doelwitte van een of albei die ouers.

'Oueropleidingsprogram' is nie 'n gewenste term nie, omdat dit 'n model impliseer wat dui op 'n hiërargiese verhouding tussen die groepleier en die ouer. Ook suggereer dit 'n verhouding tussen 'n ekspert en 'n onkundige ouer. Ongeag die tipe intervensie en benadering, behoort die onderliggende proses te berus op medewerking en ko-fasilitering tussen groepleier en ouer. Medewerking impliseer 'n wederkerige verhouding, gebaseer op die groepleier se vaardigheid, asook die ouers se eie kennis, unieke vermoëns en vorige sukses pogings. Ook impliseer dit die verantwoordelikheid van die ouer om oplossings te genereer (Herbert & Webster-Stratton, 1993).

Ten spyte van die gedokumenteerde effektiwiteit van gedrags-, kognitief-gedragsgebaseerde en rasioneel-emotiewe ouerleidingsprogramme (Boyle, Cunningham, Hundert, McDonald, Racine, & Secord, 2000; Brestan & Eyberg, 1998; Herbert & Webster-Stratton, 1993), is daar min beskrywings van alternatiewe benaderings in die literatuur, byvoorbeeld vanuit 'n post-modernistiese beskouing, of waar 'n kwalitatiewe beskrywing gegee word van die groepproses tydens 'n ouerleidingsprogram (Herbert & Webster-Stratton, 1993).

Oplossingsgerigte terapie is van korter duur, en het 'n totaal ander benadering as tradisionele psigoterapie. Tradisionele psigoterapie begin met 'n werksdiagnose en behandelingsdoelwitte, terwyl oplossingsgerigteterapie begin by die behoeftes van die kliënt, en fokus op die bereiking van oplossings, in ooreenstemming met die kliënt se

behoefte. Oplossingsgerigte terapie fokus op die hede en die toekoms, en gaan net terug na die verlede indien daar elemente van die verlangde oplossing daar teenwoordig was (Oshlag & Tohn, 1995).

Vervolgens word belangrike komponente van 'n ouerleidingsprogram vir enkelouers beklemtoon. Die implementering en verpraktisering van oplossingsgerigte beginsels word daarna verduidelik en in die verskillende sessies uiteengesit.

2. ENKELOUERGESINNE EN ADOLESSENTE

As gevolg van 'n toename in egskeidingsyfers, dood, verbokkeling van verhoudings, en ander redes, is daar 'n drastiese toename in die voorkoms van enkelouergesinne. Kinders in enkelouergesinne loop die gevaar om op die kort en lang termyn, negatiewe lewensveranderinge en uitkomst te ervaar, soos akademiese onderprestasie, swak verhoudings met ander, depressie en angs (Gringlas & Weinkraub, 1995). In longitudinale studies (Blakeslee, Lewis, & Wallerstein, 2000) is gevind dat baie kinders binne hierdie nuwe tipe gesinstruktuur sulke probleme ontwikkel het. Ouerskappraktyke soos dissipline, sosialisering, positiewe betrokkenheid by die kind se aktiwiteite, en probleemoplossing, word bemoeilik as gevolg van die aanpassing by 'n nuwe gesinsamestelling (DeGarmo & Forgatch, 1990; Gecas & Tsushima, 2001; Gringlas & Weinkraub, 1995). Daar is dus 'n behoefte aan ouerleidingsprogramme wat in die spesifieke behoeftes van enkelouers met adolessente kinders kan voorsien (Selekman, 1999). 'n Standaard- voorkomingsprogram behoort volgens DeGarmo en Forgatch (1990) die volgende doelwitte te hê:

- om bestaande probleme te identifiseer
- om nuwe probleme te voorkom

- om van 'n oplossingsgenererende lewenstyl en die algehele welsyn van die individu te bevorder.

3. DIE FILOSOFIESE ONDERBOU VAN OPLOSSINGSGERIGTE TERAPIE

Die beskouing dat daar slegs 'n objektiewe realiteit bestaan, dien as grondslag vir die natuurwetenskaplike en daarom ook die mediese model waarvolgens verskynsels bestudeer word. Volgens die sosiaal-konstruksionistiese perspektief bestaan objektiewe betekenis of realiteit egter nie. Alle betekenis is mensgemaak en word beïnvloed deur sosiale en kulturele faktore. Aangesien taal 'n kulturele fenomeen is, word realiteit gekonstrueer of geskep deur die linguïstiese konteks waarbinne dit gebruik word (Liebrucks, 2001; O'Connell, 1998). Betekenis word slegs geskep deur sosiale interaksies en onderhandelinge. Daar is dus nie 'n objektiewe werklikheid wat onafhanklik funksioneer van die linguïsties gekonstrueerde weergawes van realiteit nie. Met ander woorde, teorieë is nie objektiewe weergawes van 'n objektiewe waarheid nie, maar sosiaal gekonstrueerde perspektiewe binne 'n kulturele, politieke en sosiale wêreld (Liebrucks, 2001; O'Connell, 1998).

Die groepleier het dus nie toegang tot 'n esoteriese waarheid oor die enkelouer en die gesin nie. Die terapeutiese implikasie hiervan is dat konstruksionisme 'n wyer, ryker en meer diverse wêreldbeskouing bied – een met vele keuse en opsies. Tydens gesprekvoering is daar dus 'n repertoire van betekenis wat die groepleier en die ouers kan verken (O'Connell, 1998). Dit beklemtoon die onderliggende subjektiwiteit en kulturele relatiwiteit waarmee taal 'n realiteit konstrueer. Terapie, of 'n ouerleidingsprogram, word dus 'n dialoog waarin beide partye die probleem en oplossings konstrueer. Die probleem het nie 'n objektiewe betekenis nie, maar is gesetel in die taal wat gebruik word. Enkelouers vertel van hulle ouerskap en doen dit in die taal

wat hulle ken. In die soeke na oplossings verander die aard van die taal wat gebruik word en sodoende ook die sosiale realiteit waarbinne hulle lewe (Liebrucks, 2001).

Die volgende aspekte van konstruksionisme, waar die sosiale konteks van taal 'n belangrik rol speel, het implikasies vir die oerleidingsprogram (O'Connell, 1998):

- Dit gee voorkeur aan die ouer se persepsies en subjektiewe ervaringsveld eerder as aan sogenaamde 'feite'.
- Dit beklemtoon die belangrikheid van 'n egalitêre werksverhouding waar beide partye saam 'n nuwe en bemagtigende taal praat.
- Dit bied 'n uitnodiging aan die groepleier om die unieke ervaringe van die ouer te bevestig, en onthef die groepleier van die rol van ekspert.
- Dit gee erkenning aan die konteks waarbinne die ouer se taal ontwikkel het.
- Dit erken die vindingrykheid, sterktes, bevoegdheid en reserwes van die ouer.

Die epistemologiese basis van Oplossingsgerigte terapie bied aan die groepleier baie moontlikhede om die realiteit vir elk van die groeplede te verander. Groot omsigtigheid en sensitiwiteit vir die subjektiewe werklikhede noodsaak 'n verskeidenheid van terapeutiese oplossingsgesprekke. Die erkenning en respektering van elk van hierdie realiteite en 'waarhede' van enkelouerskap, sal 'n stewige basis van vertroue in die groepleier en in die groeplede se eie vermoëns skep (De Shazer, 1994).

Oplossingsgerigte terapie bied 'n model waar die groepleier-enkelouer-verhouding gekenmerk word deur respek vir die ouer se rol as ekspert. Enkelouerkwessies word nie gesien as absolute en vaste 'waarhede' en 'probleme' nie, maar eerder as deel van 'n dinamiese proses van verandering. Sodoende word die moontlikheid van verandering verhoog en 'n nuwe, optimistiese realiteit word geskep (De Shazer, 1994; Liebrucks, 2001; O'Connell, 1998).

4. DIE OPLOSSINGSGERIGTE MODALITEIT

Alhoewel hierdie enkelouerleidingsprogram binne die oplossingsgerigte modaliteit aangebied word, bevat dit ook basiese elemente van die eksistensieel-humanistiese, en persoonsgesentreerde modaliteite (Beyebach & Morejón, 1999). Erkenning word gegee aan die teoretiese onversoenbaarheid van modaliteite, maar in die praktyk is daar dikwels 'n meer versoenende eklektiese werksbenadering (Beyebach & Morejón, 1999). Die groepleier kan nie beperk word tot 'n puristiese toepassing van 'n enkele teoretiese model nie, want die kompleksiteit as gevolg van diversiteit in afkoms, ontwikkelingsfases, konstruering van ouerskapkwessies, behoeftes, en die groeiproses, vereis integrasie van beskikbare kennis (O'Connell, 1998).

Oënskynlik is daar geen ooreenkoms tussen 'n oplossingsgerigte en 'n persoonsgesentreerde benadering nie. Eersgenoemde word as 'n terapeutiese model met 'n spesifieke metode beskou. Laasgenoemde beklemtoon veral onderliggende persoonsgesentreerde waardes, soos egtheid, onvoorwaardelike aanvaarding en agting. Oplossingsgerigte terapie sluit egter by hierdie waardes aan, omdat die ouers se verwysingsraamwerk en interne realiteit aanvaar word; daar intens geluister word; die bekommernisse van die enkelouer gereflekteer word; en die rol van die ekspert afgewys word en vervang word deur 'n egalitêre werksverhouding. Ook word daar voortgebou op bestaande vermoëns en sterkpunte, innerlike bronne, en die ouer se doelwitte (O'Connell, 1998; Sharry, 2001).

Die breë implikasies van hierdie ingesteldheid is:

- a) 'n Geloof in die ouers en dat hulle beskik oor die potensiaal vir groei en verandering, asook dat besluite tot hulle voordeel.
- b) Die bevordering en bemagtiging van die ouer.

- c) 'n Positiewe, humanistiese en optimistiese mensbeskouing.
- d) 'n Oortuiging dat ouers oor die vermoë beskik om ervarings te herorganiseer sodat dit lei na oplossingsgedrag.

'n Rogeriaanse werksingesteldheid teenoor die groep is dus van uiterste belang.

Oplossingsgerigte terapie vorm ook deel van die korttermyn terapieë (O'Connell, 1998).

Die volgende aspekte is relevant by korttermyn terapieë:

- a) 'n Pragmatiese verandering word beoog, eerder as 'n verandering in die basiese karakter en persoonlikheid van die enkelouer.
- b) Die ouers word vanuit 'n volwasse ontwikkelingsoogpunt beskou en verandering is dus onafwendbaar.
- c) Die ouer se vermoëns en vindingrykheid word beklemtoon, eerder as die werklike aanmeldingsprobleem en psigopatologie.
- d) Daar word aanvaar dat groot veranderinge eers na die sessie(s) sal plaasvind.

Vervolgens word belangrike aspekte van oplossingsgerigte groepwerk verduidelik, asook die implementering daarvan.

5. AANNAMES VAN DIE OPLOSSINGSGERIGTE BENADERING

Aannames word gedefinieer as die gedagtes, gevoelens, idees en houdings wat 'n terapeutiese benadering onderlê. Die groepleier se houding is van kritieke belang, spesifiek wat betref die wyse waarop hy te werk gaan, en hoe hy dink en voel oor die terapeutiese proses (Oshlag & Tohn, 1995).

Volgens De Shazer (aangehaal in Oshlag & Tohn, 1995:) moet aannames soos volg hanteer word:

Therapists need to make some some assumptions about the construction of complaints and the nature of solutions in order to do their job. (Although our

assumptions are somewhat idiosyncratic...) Let's say that the therapist assumes that "symptoms" have a systemic function – they hold the family together. In this case he or she will draw a map that suggests how that function can be served in that system without the symptom (p 5).

Die aannames waarop 'n oplossingsgerigte benadering gebaseer is, is soos volg (George, Iveson & Ratner, 1990; Selekman, 1999):

As dit werk, hou daarmee aan

Indien ouers 'n verbetering of tekens daarvan opmerk of rapporteer dat 'n doelwit bereik is, moet hulle aangemoedig word aan te hou, met dit wat hulle doen. Die doelwit is op die ouer se idees gegrond, en nie op die groepleier se voorkeuroplossing nie. Ouers is dikwels onbewus van vordering in hulle gesinslewe, daarom is versterking en beklemtoning van enige vordering ('uitsonderings') noodsaaklik (George et al., 1990; O'Connell, 1998; Oshlag & Tohn, 1995).

As dit werk, moenie daaraan verander nie

'n Groepleier werk saam met die ouers; dit is ko-fasilitering. Deel van ko-fasilitering is dat ouers word toegelaat om op hulle eie doelwitte te besluit. Hierdie aanname weerspieël 'n ander aanname: ouers weet die beste. Ook moet die groepleier versigtig wees om nie nog probleme by die doelwitte by te voeg nie. Indien iets nie deur die ouer as 'n probleem herken of gesien word nie, moet hulle ook nie daarmee gekonfronteer word nie. Die ouers sal dit aanspreek op hulle eie unieke wyse van oplossingsgenerering (O'Connell, 1998; Ohlsen & Tohn, 1995).

Ouers beskik oor die nodige vermoëns en vindingrykheid om hulle probleme op te los

Ouers weet die beste en is die eksperts wat hulle eie sake betref. Groeplede fasiliteer die konstruering van oplossings, die onus hiervoor rus nie op die groepleier nie.

Indien hierdie aanname gevolg word, sal dit minder weerstand of ontkenning beteken.

De Shazer (aangehaal in Oshlag & Tohn, 1995) het gevind dat weerstand en ontkenning die gevolg is wanneer die leier, of bekekenisvolle ander, die aanwesigheid van 'n probleem impliseer (Oshlag & Tohn, 1995).

As dit nie werk nie, doen iets anders

Hierdie beginsel is van toepassing indien daar geen verandering deur die ouer gerapporteer kan word nie. Somtyds is enkelouers vasgevang in oneffektiewe gedragspatrone en het hulle nuwe, kreatiewe idees nodig oor hoe dinge anders gedoen kan word (Oshlag & Tohn, 1995). Die ander groeplede sal hier kan help.

Verandering is 'n voortgesette proses

Die groepleier moet konstant vra na, en 'n verwagting skep vir verandering, Daarom word elke sessie begin met die vraag: Wat is beter?

Die groepleier se taak is om verandering en uitsonderings te identifiseer en uitsonderings te beklemtoon

Dit is dikwels onnodig om alles oor die probleem te weet. Dit is nie nodig om die oorsaak/funksie van die probleem te ken, ten einde die probleem op te los nie.

Daar is nie net een korrekte sienswyse nie, maar verskillende perspektiewe wat ook geldig en korrek kan wees.

Die oplossing het nie noodwendig iets met die probleem te doen nie.

Net 'n klein verandering is nodig, want verandering in een deel van die sisteem, bring verandering mee in ander dele van die sisteem.

6. DIE TERAPEUTIESE FAKTORE VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK

Volgens die oplossingsgerigte benadering word die ouers gesien as persone met die vermoëns en vindingrykheid om hulle eie probleme op te los. Die groepervaring fasiliteer bemagtiging en die ouers herontdek hulle eie reserves. Binne groepsverband is bemagtiging, selfgenesing, asook toegang tot mekaar se repertoire van planne en oplossings, dus moontlik. Die aannames van die oplossingsgerigte benadering stem ooreen met die terapeutiese faktore in groepwerk soos beskryf deur Yalom (Corey, 2000; Sharry, 2001; Yalom, 1985). Binne die korttermyn- en gefokusde aard van oplossingsgerigte groepwerk, is verskillende groepveranderlikes prominent. Die veranderlikes word in Tabel 1 getoon.

Tabel 1**Terapeutiese groepveranderlikes volgens Sharry (2001) en Yalom (1985)****Oplossingsgerigte groepwerk (Sharry, 2001)****Yalom (1985) se terapeutiese faktore**

Groepondersteuning	Universaliteit
	Groepkohesie
	Katarsis
Groepleer	Die deel van inligting
	Interpersoonlike leer
	Die ontwikkeling van sosialiseringstegnieke
	Nabootsingsgedrag
	Korrektiewe rekapitulاسie van die primêre gesinsgroep
Groeooptimisme	Vestiging van hoop
Geleentheid om ander te help	Altruïsme
Groepbemaagtiging	Geen ekwivalent
Toekomsgerigtheid en 'n realiteit van oplossings	Eksistensiële faktore

6.1 Groepondersteuning

Gevoelens van blaam, skuld en skaamheid as enkelouers, lê die ouers lam. Die besef van die universaliteit en gemeenskaplikheid van hulle probleme is kragtig en werk verliggend in op die ouers. Groepleiers benut die universaliteit van enkelouerkwessies. Alhoewel kulturele en ander verskille in die groep teenwoordig mag wees, kan die gedeelde ervaring as enkelouers, die groeplede saambind (Sharry, 2001).

6.2 Groepleer

Binne groepverband word inligting oorgedra deur die groepleier (bv. die verduideliking van die aannames van Oplossingsgerigte terapie of interpersoonlike leer). Die groep dien dus as 'n mikro-kosmos vanwaar veralgemeen kan word na die ouer-kind-verhouding. Die groepverband verskaf 'n ryk en diverse omgewing vir leer. In die groep is daar geleentheid vir terugvoer en bespreking van tuiswerkopdragte. Die ouers voel bemagtig en wys mekaar se moontlike 'probleemgedrag' uit. Sodoende leer hulle ook van mekaar (Sharry, 2001).

Volgens 'n oplossingsgerigte benadering is 'n doel van groepwerk die skep van positiewe interpersoonlike kommunikasie tussen die ouers. Omdat die ouers 'n agtergrond het van problematiese en stresvolle gesinsverhoudinge, is die doel nie die herhaling van negatiewe kommunikasiepatrone of analise daarvan nie, maar wel positiewe 'uitsonderings'.

6.3 Groeppositivisme

Hoop en optimisme is essensiële voorvereistes vir terapeutiese verandering (Sharry, 2001). Groepwerk kan hoop en verwagting vir verandering fasiliteer. Die bewyse van ander groeplede se 'uitsonderings' en suksesse met soortgelyke probleme, kan hoop vestig by ander ouers. Die groepleier moet munt slaan uit hierdie suksesverhale en fokus op hoe die ouers probleme oplos (Sharry, 2001).

6.4 Geleentheid om ander te help

Aangesien die ouers die kenners in hulle eie lewens is, kan hulle mekaar raad gee, aanvaar en ondersteun. Dit bied geleentheid om mekaar te help, verhoed dat hulle in hul eie probleme verstrengel raak, en gee sodoende nuwe betekenis aan hulle omstandighede (Sharry, 2001).

6.5 Groepbemaatting

Narratiewe terapeute glo dat baie probleme word deur eksterne faktore gekonstrueer. Bemaatting handel dan oor die eksternalisering van die probleem buite die individu. 'n Groep met dieselfde probleme kan kragtige dinkskrumme skep. Hier kan idees, nuwe maniere om die probleem en oplossings te beskryf, asook kennis oor die probleem, genereer word (Sharry, 2001).

7. DIE BEGINSELS VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK

7.1 Fokus op verandering en moontlikhede

Groeplede het 'n spesifieke probleem of gebrek in hulle lewe. Probleemgefokusde groepleiers stel belang in problematiese patrone by die ouer, terwyl die oplossingsgerigte groepleier daarin belangstel om te verstaan hoe verandering in die ouer se lewe gebeur. Die rol van die oplossingsgerigte groepleier is om positiewe verandering te identifiseer en te versterk, met ander woorde dit wat alreeds gebeur in die ouer se lewe, asook die skep van verwagting om te verander (Sharry, 2001).

7.2 Skep van doelwitte en verlangde toekoms

In 'n oplossingsgerigte benadering gaan dit oor die omskep van probleme in doelwitte, en die feit dat die verlede omskep kan word in 'n meer gewenste toekoms (Sharry, 2001). Alhoewel die doelwitte onrealisties mag voorkom, moet die groepleier dit respekteer in 'n poging om die ouer se motivering beter te verstaan (Sharry, 2001). Die klem is op 'n doelwit-georiënteerde groepidentiteit. Die groep moet gedefinieer word in terme van die ouers se doelwitte, eerder as die algemene probleme (Sharry, 2001).

7.3 Herformulering

Oplossingsgerigte terapie handel oor 'n veranderende denkwysie oor die 'probleem'. Die doel is die generering van nuwe beskrywings sonder die probleem, op so 'n wyse

dat potensiele oplossings geskep word. 'n Nuwe beskrywing of die gebruik van 'n metafoor kan 'n verskuilde sterkpunt of voordeel van die probleem die lig laat sien. Die rekonstruering van die probleem word dus die begin van 'n oplossing (Sharry, 2001).

7.4 Fokus op 'wat reg is' en 'wat werk'

Die fokus op vrae soos 'Wat is reg?' en 'Wat werk?' moet nie net uitsluitlik op die konstruering van oplossings toegepas word nie, maar ook op die groepproses. Die doel is dus fasilitering van die groep 'wat werk' vir die ouers. Deurlopende evaluering en terugvoer tydens die program is noodsaaklik in terme 'wat werk' en 'wat werk nie' (Sharry, 2001).

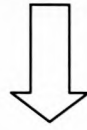
7.5 Wees nuuskierig

Wanneer die groepleier na die ouers luister, is daar 'n belangstelling in die ouer, hulle doelwitte en wat hulle vir hulle eie lewens. Ook is die groepleier geïntereseerd in die verkenninge van hulle vermoëns en reserwes. Tydens hierdie ontdekkingsreis, word die volgende konstruktiewe vrae gebruik.

7.6.1 Wonderwerkvraag

Die wonderwerkvraag kan beskou word as 'n meganisme waardeur die ouer die groepleier toelaat om 'n kykie in sy/haar (die enkelouer) se interne wêreld te kry. Die leier se taak is dan om die ouers se wêreld deur hulle oë te sien (DeJong & Kim Berg, 1998; George et al., 1990; Sharry, 2001). Die wonderwerkvraag rig die ouer na die toekoms. Die doel daarvan is die skepping van 'n konkrete omskrywing van wat die ouer wil hê, soos in onderstaande diagram geïllustreer word (De Shazer, 1994; Oshlag & Tohn, 1995; Sharry, 2001).

Hoe gaan ek my probleem oplos?

Wat gaan in my gesin anders wees wanneer my probleme afwesig is?

Die antwoord op die wonderwerkvraag moet so gedetailleerd en pragmaties as moontlik wees (George et al., 1990). Indien daar ongemaklikheid is met die bewoording van die wonderwerkvraag, is die volgende 'n alternatief (Oshlag & Tohn, 1995):

'Verbeel jou ons laaste sessie is klaar en die probleme wat jou die program laat volg het, is nie meer daar nie. Wat sal jy sien is anders en hoe gaan jy weet jy hoef nie meer verder met die sessies voort te gaan nie?'

7.6.2 Uitsonderingsvrae

Dieselfde probleme kan bly opduik in die lewe van 'n enkelouer en daarom word die probleem as 'n statiese situasie beskou. Die groepleier is geïnteresseerd in wat teenwoordig is, of wat gebeur, as dieselfde problematiese kwessie nie opduik nie. Dit is hierdie uitsonderings wat oplossingsgedrag help konstrueer. Die uitsonderings vorm deel van die oplossing (sonder die probleem). Die enkelouer moet net meer hiervan doen, ten einde by die oplossing uit te kom (DeJong & Kim Berg, 1998; George et al., 1990; Oshlag & Tohn, 1995; Sharry, 2001).

Die belangrikheid daarvan om iets anders te doen, kan ook vanuit 'n sistemiese benadering verstaan word. 'n Beduidende verandering in een deel van 'n sisteem gaan verandering in die res van die sisteem tot gevolg hê. Met ander woorde, 'n klein verandering of uitsondering aktiveer 'n hele reeks handeling in oplossingsgedrag en gedagtes. Dit is voor die hand liggend dat gedrag beïnvloed word deur 'n sekere beskouing, wat dan uitloop op gesins- en sosiale verandering (George et al., 1990).

Omdat kliënte dikwels nie uitsonderingsgedrag as 'n oplossing sien nie, is 'n verduideliking van hierdie sistemiese eienskap noodsaaklik (Sharry, 2001).

7.6.3 Graderingsvrae

Die doel van graderingsvrae is doelwitstelling, en die meting van vordering. Ook word dit gebruik vir die bepaling van die ouer se motivering om te verander, en selfvertroue ten opsigte van sy/haar probleemoplossingsvaardighede (DeJong & Kim Berg, 1998; O'Connell, 1998; Sharry, 2001). Die nul-tot-tien-skaal is 'n tegniek om duidelike en gedetailleerde oplossingsgedrag te beskryf. Graderingsvrae kan gebruik word vir verskillende aspekte van die enkelouer se lewe: finansiële sekuriteit, verhouding met adolessent, veiligheid, beroep, sosiale lewe, ensovoorts (George et al., 1990; Sharry, 2001).

8. DIE DINAMIEK VAN OPLOSSINGSGERIGTE GROEPWERK

Daar is sekere voordele vir die groepleier en groeplede (O'Connell, 1998):

- a) Die beklemtoning van sterkpunte, suksesse en die komplimentering van laasgenoemde, skep 'n positiewe klimaat waarin oplossingsgesprekke die norm vir die groep word.
- b) Die toekomsgerigte vrae wat aan die groep gestel word, genereer meer energie en oplossings as in 'n probleemgerigte groep.
- c) Die groepproses word gebruik om die groep van uitsonderings en sterkpunte bewus te maak. Dit is 'n belangrike bron van sosiale en morele ondersteuning vir 'n groep.
- d) Die spesifieke aard van die doelwitte dien as 'n metode en rigtingaanwysing vir verandering.
- e) Die fokus op klein veranderinge skep 'n positiewe afwagting binne die groep.

- f) Die egalitêre aard van verhoudings in Oplossingsgerigte terapie, bevorder en plaas verantwoordelikheid vir verandering op elke groeplid. Die rol van die groepleier is slegs om te fasiliteer en vrae te vra.
- g) Die aktiewe deelname aan mekaar se soeke na oplossings, bevorder 'n bewuswording van 'n persoonlike repertoire van oplossingsgedrag.
- h) Die beskrywende en konkrete vrae in Oplossingsgerigte terapie, help om Abstrakte en probleem-versadigde besprekings te verminder.
- i) Daar is klem op die benutting van alle bronne in die groep. Die groepondersteuning help met die individuele uitvoering van huiswerk.
- j) Die verwerping van etikettering en 'n diagnostiese mensbeskouing, bevorder die vermyding van stigmatisering in die groep as 'mislukte' ouer, of as ouer 'wat hulp nodig het'. Dit is nie 'n groep vir enkelouers met probleme nie, maar enkelouers op soek na oplossings!
- k) Die groep ontwikkel eie rituele om suksesse en uitsonderingsgedrag te vier.

Hierdie unieke groeprituele en gewoontes moet gebruik word in die aanmoediging van verdere oplossingsgedrag.

Groepe wat volgens die oplossingsgerigte modaliteit gefasiliteer word, sal dus die volgende kenmerke hê (O'Connell, 1998):

- a) 'n Verwagting dat verandering sal plaasvind, is 'n groepnorm.
- b) 'n Verskeidenheid tipes oplossingsgedrag word gegenereer.
- c) Iets anders word gedoen as daar vasgeval word in destruktiewe, sirkulêre-probleemgedrag.
- d) Daar word met uitsonderingsgedrag geëksperimenteer.
- e) Die groep soek na oplossings vir universele toepassing, ongeag die ouerkwessie en die aard van die probleem.

- f) Die fokus is op sterkpunte, oordrag van die oplossingsgedrag en uitsonderings.
- g) Daar is aanvaarding van elke ouer se definisie en konstruering van 'n probleem.
- h) Die groep sal doelwitgeoriënteerd wees (soos uiteengesit in die program).
- i) Daar word begin met klein stappies na verandering.

8.1 Die uitsonderingsgesprek

Die soeke na uitsonderingsgedrag is 'n sleutelement. Wanneer die enkelouer praat van probleme, of oplossingsgebeure, moet die groepleier uitvind watter gedrag die verskil gemaak het. Die vermoë om die verskil aan die probleemsituasie te herken, mobiliseer oplossingsgedrag in 'n situasie wat andersins na 'n vaste en rigiede web van probleme sou voel (DeJong & Kim Berg, 1998; De Shazer, 1994; O'Connell, 1998).

8.2 Die oplossingsgesprek

Probleemgeïoriënteerde gesprekke fokus op 'wat verkeerd is', en op die analise van die probleem. Sulke gesprekke word gekenmerk deur gevoelens van woede, skuld en verleentheid. 'n Oplossingsgerigte gesprek word gekenmerk deur die soeke na oplossing en na 'wat werk' of 'wat reg is'. Die klem is hier op doelwitte en uitsonderings, terwyl die gepaardgaande gevoelens beskryf kan word as energiek, kreatief, optimisties met empatie vir die probleem, asook 'n gemotiveerdheid vir verandering (De Shazer, 1994; Sharry, 2001).

Realistiese verwagtinge oor wat verander kan word is belangrik. Dit wat nie verander kan word nie, moet aanvaar word. Indien oplossingsgerigte gesprekke oordadig is, en daar nie ruimte geskep word om probleme te lug nie, kan die groep as oplossingsgeforseerd, en nie oplossingsgerig nie, ervaar word (Sharry, 2001).

Die vernaamste aktiwiteit van die groepleier is om vrae aan groeplede te stel. Die tipe vrae kan verdeel word in twee kategorieë: toekomsgerigte vrae, en vrae wat op die

huidige en verlede gerig is. Eersgenoemde identifiseer hoe die ouer sal weet as die probleem opgelos is en maak die ouers daarvan bewus dat hulle alreeds besig is met probleemoplossingstrategieë, en dat dit geïnkorporeer moet word in die oplossingsrepertoire (O'Connell, 1998). Laasgenoemde identifiseer suksesse in die hede en verlede, en herinner dat daar alreeds tekens van die oplossing teenwoordig is/was (George et al., 1990).

Voorbeelde van toekomsgerigte vrae is:

- Hoe gaan jy weet iets is beter?
- Wat sou jy dan anders doen?
- Indien jy en jou kind(ers) in die toekoms nie meer so dikwels baklei nie, hoe sal jy weet dat dit nie net 'n tydelike oplossing of stadium is nie
- Hoe gaan jou kind weet jy luister regtig na hom/haar?
- As jy 'n meer selfversekerde enkelouer is, wat gaan jou kind aan jou sien wat anders is?

Die laaste twee vrae help die enkelouer om haarself deur die oë van betekenisvolle ander te sien (George et al., 1990).

Voorbeelde van vrae wat op die verlede gerig is:

- Wat het jy die afgelope week gedoen wat goed was vir jou?
- Hoe het jy dit gedoen?
- Wat het jou kind jou sien doen?

8.3 Groep-gesentreerde interaksie vs fasiliteerder-gesentreerde interaksie

Wanneer fasiliteerder-gesentreerde interaksie in die groep oorheers, wag die ouers op die fasiliteerder vir leiding en oplossings. Wanneer daar groep-gesentreerde interaksie in die groep is, kan die groepveranderlikes soos voorheen bespreek, plaasvind. Elke ouer aanvaar nou verantwoordelikheid vir doelwitbereiking.

8.4 Konstruktiewe terugvoer

In oplossingsgerigte groepwerk kan konstruktiewe terugvoer beskou word as 'n integrale deel van die kommunikasie tussen die ouers. Die ouers konstrueer en rekonstrueer oplossings, die groep luister en gee dan konstruktiewe terugvoer. Terugvoer dien as 'n positiewe terugkaatsing met klem op sterktes, positiewe intensies, toekomsmoontlikhede en realiteite (Sharry, 2001). Die doel van die groep is ook om konstruktief en ondersteunend te wees. 'n Gehoor met belangrike lede kan die ouer se nuwe insigte, of konstruksie van die oplossing valideer, en die ouer sodoende motiveer om die oplossing uit te voer (Sharry, 2001).

9. DIE FUNKSIE VAN DIE GROEOPLEIER

Die soeke na oplossings is 'n terapeutiese doelwit. Daar is 'n minimale fokus op probleme. Probleemvrye en oplossingsgerigte gesprekke word waar moontlik gevoer. Dit stel die ouers in staat om 'n punt te bereik waar hulle glo in hulle inherente vermoë om verandering teweeg te bring (DeJong & Kim Berg, 1998; George et al., 1990; Oshlag & Tohn, 1995). Dit is die groepleier se verantwoordelikheid om hierdie oplossingsgerigte gesprekke te modelleer.

Die groepleier benader die groep sonder 'n fokus op psigopatologie, disfunksionele strukture, of vooropgestelde idees oor wat verander moet word. Die taak van die

groepleier is die ko-fasilitering van 'n enkelouergroep. Deur middel van die groep gaan verandering gebeur. Die groepleier glo verandering sal plaasvind, sonder voorgeskrewe planne oor *hoe* dit moet gebeur (George et al., 1990). Hoe 'n sessie ingedeel word ten opsigte van die balans tussen die eksplorering van die wonderwerke, uitsonderingsgedrag, en graderingsvrae, word grotendeels bepaal deur die ouers in die groep (George et al., 1990; Selekman, 1999).

9.1 Kwaliteite van die groepleier

Daar is alreeds na die belangrikheid van 'n Rogeriaanse mensbeskouing verwys. Buiten hierdie basiese terapeutiese kwaliteite waarmee die groepleier die ouer se interne wêreld betree, is 'n sensitiwiteit vir die dinamika van die egalitêre werksverhouding van uiterste belang. 'n Onsensitiewe manier om vrae te stel (wonderwerkvraag of graderingsvrae) kan lei tot die skep van 'n omgewing, wat as bedreigend en onsensitief vir die probleme en gevoelens van die ouers beleef word. Die vraag-antwoord-siklus moet afgewissel word met empatiese en reflekerende opmerkings, wat die groepleier se emosionele teenwoordigheid bevestig. Alhoewel die emosionele intensiteit tydens Oplossingsgerigte terapie nie hoog is nie, beteken dit nie dat gevoelens onbelangrik is of geïgnoreer word nie (O'Connell, 1998). Nylund en Corsiglia (aangehaal in O'Connell, 1998) meen dat:

A therapist who learns the solution-oriented approach without receiving sufficient training in the relational and emotional aspects of therapy is likely to engage in solution 'forced' therapy by asking a barrage of questions. In particular, if a trainee does not learning pacing, attending to the client's non verbal responses and body language, then the solution-forced phenomenon may grow rapidly (p 87).

Vervolgens gaan die implementering van die oplossingsgerigte aannames verduidelik word. Dit is belangrik dat dit nie op 'n meganistiese wyse aangebied word

nie, maar 'n onderhandelingsproses sal wees tussen groepleier en ouer. Hierdie onderhandelingsproses handel oor die skep van nuwe betekenis in die ouer se situasie deur middel van oplossingsgerigte taalgebruik. Die klemverskuiwing vanaf probleemgerigte na oplossingsgerigte taalgebruik, skep vir die ouer die moontlikheid van verandering.

10. SESSIE 1: DIE IDENTIFISERING VAN PROBLEMATIESE KWESSIES BY ENKELOUERGESINNE

10.1. Doelwitstellings

- a) Die daarstel van rapport tussen groeplede (enkelouers) en groepleier
- b) Groeplede gee redes vir hulle teenwoordigheid
- c) Deel persoonlike ervarings as enkelouers
- d) Verwagtinge en doelwitbepaling
- e) Konstruering van oplossingsgedrag
- f) Didaktiese element: sirkulêre instandhoudingsgedrag
- g) Reëls van program, konfidensialiteit
- h) Wonderwerkvraag
- i) Graderingsvraag
- j) Komplimente en konstruktiewe terugvoer op ouers se oplossingsgerigte denke
- k) Tuiswerkopdrag

10.2. Prosedure

a) Die groepleier en groeplede stel hulle aan die groep voor. Daar word voorgestel dat die groep met probleemvrye gesprek geopen moet word. Probleemvrye gesprekke vind makliker plaas wanneer die groepleier poog om die groeplede op hulle gemak te stel en die onderwerp van die gesprek hulle talente, stokperdjies of belangstellings is (George et al., 1990; Sharry, 2001). Sulke onderwerpe hou verband met dinge wat goed gaan en nie noodwendig met dit wat hulle na die groep toe bring nie.

Daarna word 'n uitnodiging aan elkeen gerig om die volgende vraag te beantwoord: "As iemand jou in die straat sou voorkeer en vra wat jou gesin se sterkpunte en goeie eienskappe is, wat sou jy aan hierdie onbekende persoon sê?" Daar moet baie tyd aan hierdie vraag bestee word, aangesien die basiese aannames van 'n oplossingsgerigte

benadering hier alreeds in die vraag ingebou is, naamlik dat sukses bou op sukses, en dat probleemgerigte taal eerder na oplossingsgerigte taal moet verander. Indien 'n ouer dit moeilik vind om hierdie vraag te beantwoord, kan die vraag anders gestel word:

“Waarmee is jy goed as ouer, in jou werk en met jou stokperdjies?” Dit is van uiterste belang dat die inligting wat elke ouer gee, aangewend word vir die konstruering van oplossings, en dat hulle vermoëns deurentyd gekomplimenteer sal word (Selekman, 1999). Die doel met die daarstel van rapport is die bewerkstelling van 'n samewerkende werksverhouding.

b) 'n Volgende belangrike stap is om die rede vir die ouer se teenwoordigheid by die program te verken, en spesifiek wat aanleiding gegee het dat die ouer juis nou hulp soek (Selekman, 1999). Die rede hiervoor is die vasstelling van die verwysingsrede. Dikwels word enkelouers verwys deur maatskaplike werkers, skoolberaders en onderwysers, en/of hulle teenwoordigheid is as gevolg van self-verwysing. Indien daar verwys is, moet daar ondersoek ingestel word na die bereidwilligheid van die enkelouer om wel deel te neem aan die program (Selekman, 1999). Dit is ook moontlik dat die ouer al ander hulp gesoek het, maar 'n negatiewe ervaring gehad het. Hierdie inligting is van waarde om vas te stel wat al gehelp het en wat nie, in die soeke na oplossingsgedrag (O'Connell, 1998).

c) Groeplede word uitgenooi om hulle persoonlike ervarings as enkelouer met ander te deel, asook wat hulle doelwitte vir en verwagtinge van die program is (Herbert & Webster-Stratton, 1993; Selekman, 1999). Die implikasie van 'n oplossingsgerigte empatiese rapport is begrip vir die ouer se interne wêreld en betekenis wat daaraan geheg word. Vanuit hierdie perspektief is empatie nie 'n voorvereiste vir verandering nie, maar wel 'n onontbeerlike element tydens die veranderingsproses (O'Connell, 1998).

d) Nadat die probleme gestel is, is dit die taak van die groepleier om te onderhandel oor 'n taal wat die ouer toelaat om te dink oor die moontlikheid van verandering. Beide partye (groepleier en enkelouer), moet hier hul subjektiewe taal verander ten einde die oplossing 'n werklikheid te maak (O'Connell, 1998).

Verwagtinge en doelwitte sal hoofsaaklik 'n beskrywing van die oplossing wees. Dikwels kom ouers met 'n lys van gedragaspekte wat hulle graag verander wil sien. Hierdie lys word gekommunikeer aan die groepleier en groeplede in 'n probleemgerigte gesprek. Hierdie probleemgerigte kommunikasiestyl moet verander word na 'n oplossingsgesprek. Die ouers is dikwels onbewus dat hierdie kommunikasiestyl juis die oneffektiewe sisteem in hulle gesinne in stand hou (Selekman, 1999). Die ouer se doelwitte mag van tyd tot tyd verskil van die groepleier se idees oor doelwitte (O'Connell, 1998).

Die eerste sessie is 'n kritieke stadium in terme van groepkohesie, 'n gevoel van universaliteit en 'n kollektiewe gevoel van doelgerigtheid. Doelwitstelling in die eerste sessie kan op verskeie maniere aangepak word. 'n Eenvoudige metode is soos volg:

- Lede word gevra om 'n doelwitvraelys te voltooi.
- Daarna word hulle in pare opgedeel en doelwitte en verwagtinge word met mekaar gedeel.
- Lede word daarna uitgenooi om 'n doelwit vir groepsronde te stel – elke groepslid stel sy/haar doelwit vir bywoning aan die groep. Die groepleier het die belangrike rol om gemeenskaplike kwessies binne die groep te identifiseer.
- Die fasiliteerder skryf die doelwitte op 'n bord, wat daarna as 'n nuttige verwysingsbron kan dien (Sharry, 2001).

Die volgende vrae kan gebruik word:

- Indien hierdie program die moeite werd was vir jou, wat sal gebeur wat nie tans gebeur nie? Of wat sal ophou om te gebeur?
- Indien die groep oor ses maande weer bymekaar kom en dinge gaan beter tussen jou en jou kind, wat sal jy ons vertel wat was van waarde in die program?
- As jou kind teenwoordig moes wees en ek vra watter gedrag hy/sy die meeste van hou, wat sal hy/sy ons vertel? (Selekman, 1999).

Die ervarings en problematiese kwessies soos gerapporteer deur elke ouer, kan op 'n bord aangebring word. Daarna word daar konsensus bereik oor die mees algemene temas. Die temas waarop besluit is (deur die ouers self), kan dan sistematies in afsonderlike sessies hanteer word.

e) Die groepleier kan die ouer help om strategieë en oplossings te konstrueer. Die groepleier moet sensitief te werk gaan in die verandering van 'n probleem- na 'n oplossingsgesprek. Hierdie skuif is nie 'n outomatiese groepproses nie en dit vereis terapeutiese vaardigheid van die groepleier. Dit moet weereens beklemtoon word dat die groepleier se taak nie die onthulling van onderliggende probleme is nie, maar die skep van 'n klimaat waar ouers hulle ervaring, maar ook sterkpunte as enkelouers kan artikuleer (O'Connell, 1998).

f) Die sistemiese konsep, sirkulariteit, is 'n effektiewe inleiding vir die bekendstelling van die oplossingsgerigte denkwysen en benadering. 'n Enkelouer se sirkulêre interaksies kan byvoorbeeld op 'n kaart aangedui en uitgestippel word. Illustreer dan op die kaart hoe probleme instand gehou word aan die hand van 'n uiteensetting van interaksies tussen ouer en kind wat probleme laat voortduur (Selekman, 1999). Hierdie kaart dien as illustrasie van die groef waarin oneffektiewe kommunikasie vasval, en hoe die verandering in kommunikasie, patrone kan breek en verander. Hierdie aspek is gewoonlik interessant en insiggewend vir die ouers. Ouers sien dus dat 'n verandering

in die problematiese kommunikasiepatrone gesetel is in die persepsie van die probleem, maar ook in die interaksiepatrone met hulle adolessente (Selekman, 1999). 'n Bespreking hiervan fasiliteer rapport tussen groeplede en laat almal besef dat alle enkelouers soortgelyke probleme deel (Herbert & Webster-Stratton, 1993).

Die ouers moet tot die insig kom dat die oplossing nie die afwesigheid van die probleem is nie, maar die teenwoordigheid van gedrag wat werk (George et al., 1990). Dit is makliker om nuwe gedrag te begin, as om bestaande gedrag te stop. Byvoorbeeld, dit is makliker om op 'n effektiewer wyse te begin kommunikeer, as om op te hou skree op jou kind (Oshlag & Tohn, 1995).

g) Die verduideliking van die struktuur en reëls vir toekomstige sessies, die verduideliking van groepreëls, konfidensialiteit en stiptelikheid, volg. Tydens 'n volgende sessie, sal daar aandag gegee word aan die belangrikste aannames, asook die implementering daarvan. Die motivering is dat daar eers rapport en doelwitstelling bewerkstellig moet word, voordat daar met die verduideliking van die aannames begin kan word.

h) Doelwitstelling word voortgesit met die wonderwerkvraag. Die wonderwerkvraag kan soos soos volg gestel word:

“Ek gaan nou vir jou 'n ongewone vraag vra. *Veronderstel*, dat terwyl jy vannag slaap, daar 'n *wonderwerk* gebeur. Die wonderwerk is dat *die probleem waarvan jy hier gepraat het, verdwyn het en opgelos is*. Maar, omdat jy geslaap het, weet jy nie dat die *wonderwerk* gebeur het nie. So, wanneer jy môre-oggend wakker word, *wat gaan anders wees* en vir jou 'n aanduiding gee dat die probleem opgelos is?”

Indien daar ongemaklikheid is met die bewoording van die wonderwerkvraag, kan die volgende alternatiewe gebruik word:

- Indien jy huis toe gaan en al jou probleme is opgelos, wat sal dan gebeur en wat sal jy oplet is anders?
- Veronderstel jy begin weer van voor as enkelouer, watter dinge sal jy anders wil hê?

Die wonderwerkvraag is van uiterste belang regdeur die hele program. Die doel hiermee is die identifisering van bestaande oplossings en bronne, asook die skep van 'n klimaat van verandering. Die relevansie van die vraag in die eerste sessie, is die duidelike formulering van doelwitte in realistiese terme (O'Connell, 1998). Die wonderwerkvraag is nie 'n fantasie waar 'n wonderwerk gebeur nie, maar eerder die fasilitering van 'n gedetailleerde en praktiese beskrywing van die lewe as 'n enkelouer, sonder dat die probleem genoem word. Hier moet gefokus word op 'n beskrywing van *wat* gedoen word, en nie *wat nie* gedoen sou word nie (George et al., 1990). Die gebruik van die verbeelding laat die ouer toe om uit te styg bo die beperkende invloed van probleemdenke, en 'n prentjie met oplossingsgerigte denke te konstrueer (O'Connell, 1998). Hierna moet daar diepliggend gekyk word na *wat anders gaan wees, en wat nog teenwoordig gaan wees*. 'n Gedetailleerde prentjie moet deur die ouer geverbaliseer word (Selekman, 1999).

i) Graderingsvrae word gebruik om te bepaal watter aspekte volgende teenwoordig moet wees wat daarop sal dui dat die enkelouer nader aan sy doelwitte is. Die relevansie van die graderingsvraag met betrekking tot die geïdentifiseerde doelwitte, is dat dit vordering meet en terselfdertyd die prioriteite bepaal vir volgende aksies (O'Connell, 1998). Die volgende vrae kan ook gebruik word tydens die verdere onderhandeling oor doelwitte:

- Indien jy jouself ten opsigte van effektiewe kommunikasie met jou kind(ers) moes gradeer, aan die begin van jou groepdeelname en nou, waar sou jy jouself plaas?

Indien daar 'n verbetering is, is die volgende vraag gepas:

- Watter stappe het jy geneem om die verbetering teweeg te bring?
- Wat jy het jy anders gedoen?

Die Rogeriaanse verhoudingskwaliteite word deur die terapeut gedemonstreer deur sy/haar se eie en opregte kommunikasiepatrone, aanvaardende houding, empatie en waardering vir elke ouer se persoonlike siening van enkelouerskap en gepaardgaande kwessies (Herbert & Webster-Stratton, 1993).

j) Die sessie word beëindig deur individue te komplimenteering oor hulle vermoëns en vindingrykheid, asook die risiko's wat hulle geneem het deur persoonlike sake met die res van die groep te deel (Selekman, 1999). Positiewe heretikettering is dus deel van die skep van 'n klimaat wat gunstig is vir rapport en verandering.

k) Tuiswerk word aan die ouers gegee.

Die volgende opdrag kan aan die ouers gegee word: "Let in die volgende week op 'n daaglikse basis, op wat gebeur in jou verhouding met jou kind(ers). Let spesifiek op na wat jy dink goed is in die verhouding, en dus moet voortgaan en meer dikwels moet gebeur. Skryf hierdie belangrike ontdekkings asseblief neer en bring dit saam na ons volgende ontmoeting".

Hierdie tuiswerkopdrag is effektief en belangrik vir die fokus op wat 'reg' is in die ouer-kind-verhouding (Selekman, 1999). Ook is dit 'n uitnodiging na 'n toekoms wat heel moontlik anders gaan lyk. Die doel van die opdrag is 'n effense paradigmaskuif van die ouer se probleemgesentreerde uitkyk na 'n groter bewustheid van uitsonderings en dit wat werk. Indien die ouer bewyse kan kry van oplossings, kan die rigiede sirkulêre probleem gebreek word, en die moontlikheid van verandering 'n realiteit word (O'Connell, 1998).

11. SESSIE 2: MIK VIR KLEIN VERANDERINGE

11.1 Doelwitstellings

- a) Wat is beter?
- b) Ysbreker
- c) Uitsonderingsgedrag en konsolidering van konstruktiewe verandering
- d) Konstruering van die oplossing
- e) Ontwikkeling en inoefening van nuwe strategieë vir verandering
- f) Pouse
- g) Graderingsvraag
- h) Tuiswerkopdrag

Hierdie doelwitte oorvleuel en bly relevant vir die res van die program. Die orde reflekteer nie 'n volgorde van gebeure of groepsaktiwiteite nie, maar eerder 'n beklemtoning van oplossingsgedrag.

11.2. Prosedure

a) Die tweede sessie begin met die groepleier wat die ouers uitvra oor positiewe ontdekkings en verbeterings sedert die vorige sessie (Oshlag & Tohn, 1995). Die volgende vrae ontlok, vergroot en beklemtoon hierdie belangrike uitsonderings:

- Wat het jy opgelet is beter aan jou huidige situasie?
- Wanneer het dit gebeur?
- Wie anders het ook dit opgelet?
- Wat was hulle reaksie teenoor jou?
- Wat dink jy het hulle anders gevind aan jou?
- Wat het jy gedoen dat dit gebeur het?
- Hoe kan jy dit meer dikwels laat gebeur?

- Wat het jy vir jouself gesê om dit te doen?
- Hoe sien jy die situasie nou anders, as wat jy dit gesien het voordat jy by hierdie groep ingeskakel het (George et al., 1990; Selekman, 1999)?

b) Probleemvrye gesprekke was alreeds as 'n groepnorm gestel in die eerste sessie en word verder op 'n sistematiese wyse deur 'n ysbreker versterk. Dit kan gedoen word deur 'n 'leer-mekaar-ken'-oefening.

Elke ouer vertel van 'n 'geheime talent' of 'n stokperdjie wat hulle graag wil begin. Sulke oefeninge stel groeplede in staat om mekaar te leer ken as 'n ouer met belangstellings en oplossings, eerder as 'n individu wat deur die probleem gedefinieer word.

c) + d) + e) Na afloop van die eksplorering van die wonderwerkvraag in sessie een, word daar oorgegaan na die eksplorering van uitsonderings. Was daar 'n tyd of 'n situasie toe elemente van die oplossing reeds teenwoordig was?

- “Is daar dele van hierdie wonderwerk wat al klaar gebeur het?”

Hierdie vraag is belangrik vir die konstruksie van die oplossing en dien ook as versterking vir die gedagte dat daar reeds elemente van die oplossing teenwoordig is/was.

Ouers het baie sterk ontwikkelde probleem-gefokusde taal, maar onderontwikkelde oplossingsgerigte taal. Tydens die groepsessies fasiliteer die groepleier ook alternatiewe oplossings wat aan die ouer meer opsies bied. Die fokus is op die uitsonderingsgedrag en die doel hiermee is 'n konkrete en gedetailleerde beskrywing van die oplossingsgedrag (George et al., 1990).

Elke uitsondering, verandering in self-persepsie of gedrag wat gerapporteer word, word opgevolg met versterking en komplimentering deur die groepleier. In terme van die gebruik van vaardighede en ervaring, moet daar ook erkenning gegee word aan die

energie gespandeer, en kreatiwiteit, in die nader kom aan die oplossing (O'Connell, 1998). Dit is ook belangrik dat daar duidelik onderskei sal word tussen ou en nuwe gedragspatrone, asook dit wat beter werk (Oshlag & Tohn, 1995; Selekman, 1999).

Indien daar ouers is wat net probleme rapporteer, is dit belangrik dat daar na hulle probleme geluister sal word voordat daar gesoek word na die kleinste teken van iets wat ooreenstem met hulle doelwitte.

Die doel van elke sessie is die assessering van vordering, en die instandhouding daarvan sodat al nader aan die bereiking van 'n oplossing (doelwitte) gekom kan word. Hierdie klimaat van verandering moet geskep word ter wille 'n omgewing waar die ouers veilig, gerespekteerd en belangrik voel.

f) Die pouse word gebruik vir die formulering van komplimente oor die ouers se vermoëns, vaardighede en innerlike bronne, terugvoer aan die groep oor eie vordering, en besinning oor wat belangrik was in die betrokke sessie.

g) Graderingsvrae in hierdie sessie word gebruik op 'n soortgelyke wyse as in die eerste sessie, maar die primêre funksies is nou die assessering ten opsigte van doelwitbereiking, en vasstelling van nodige stappe vir verdere uitsonderingsgedrag (O'Connell, 1998; Oshlag & Tohn, 1995). Dit verseker ook dat die groepleier bly by die ouer se agenda vir verandering. Dit verteenwoordig ook die gedagte dat die oplossing (doelwitte) bereik kan word in klein, hanteerbare stappe. Die ouer kan gevra word hoe die probleem hanteer word, op 'n skaal van nul tot tien – waar nul die situasie tydens die eerste sessie verteenwoordig, en tien waar die oplossing bereik is.

h) Die tuiswerkopdrag is soos volg:

“Ek wil graag hê jy moet op 'n spesifieke tydstip, sê vir 30 minute, leef asof die wonderwerk in jou gesin gebeur het. Let nou mooi op hoe jou kind teenoor jou reageer.

Skryf hierdie waarnemings asseblief neer en bring dit na ons volgende ontmoeting”
(Selekman, 1999).

12. SESSIE 3: AS DIT WERK, MOET DIT NIE ‘REGMAAK’ NIE!

12.1 Doelwitstellings

- a) Wat is beter?
- b) Strategiese oplossingsgedrag
- c) Didaktiese element: Die verduideliking van die onderliggende aannames van Oplossingsgerigte terapie
- d) Tuiswerkopdrag

12.2 Prosedure

a) Die derde sessie begin met ’n eksplorering van doelwitbereiking: Wat is beter? Elkeen rapporteer oor hulle observasies en uitsonderings, wat gekomplementeer en versterk word deur die groepleier (Selekman, 1999). Ook word die ouers uitgenooi om te besin oor idees en gedagtes wat belangrik was in sessie 2. Hulle word verder aangemoedig om konstruktiewe terugvoer oor mekaar se vordering te gee, en oor wat hulle spesifiek waardevol ervaar van ander ouers se bydraes. Dit kan bruikbaar wees om hierdie response op die bord aan te teken. Laasgenoemde beklemtoon die belangrikheid van die inhoud van terugvoer. Die groepleier kan ook konstruktiewe terugvoer aangaande die groep en individuele groeplede gee. Die terugvoer behels ’n opsomming van die positiewe gebeure, huiswerk, suksesse en die identifisering van nuutgebonde vermoëns.

b) Veronderstellende vrae word verder gebruik vir die bemagtiging van die ouers.

Die volgende vrae laat ouers toe om sukses te visualiseer as ’n toekomsrealiteit.

- Watter veranderinge het jy tot dusver sedert die eerste sessie opgelet?

- Wat moet jy aanhou doen om suksesvol te bly wees as enkelouer?
- Watter raad sou jy gee aan 'n enkelouer wat in 'n soortgelyke situasie as jy is?

Die verdere implementering van 'n didaktiese element is die neerskryf van 1) doelwitte deur elke ouer, en 2) die nuwe oplossings-instandhoudende interaksies wat op 'n sirkulêre wyse sal bydra tot meer gewenste gedrag. Indien daar nog probleme ervaar word, moet daardie probleem-instandhoudende interaksiepatrone op 'n stuk papier geteken word. Ander groepslede kan dan oplossende interaksies aan die ouer voorstel (Selekman, 1999).

c) Hierna word die aannames van Oplossingsgerigte terapie aan die groeplede verduidelik en almal bespreek hoe hulle die sessies tot op hede ervaar was. Na afloop van die derde sessie sal die ouers mekaar spontaan komplimenteer oor die uitsonderings en normalisering van probleme. Die groepleier speel nou 'n minder aktiewe rol, aangesien groepkohesie ontwikkel het (Selekman, 1999).

Hierna word die belangrikheid van strategieë waarmee die ouers in die verlede sukses behaal het, bespreek. Die bespreking handel oor hoe hierdie suksesse as 'n resep gebruik kan word vir in die toekomstige sukses. Ook word ouers aangemoedig om voort te gaan met dit wat werk (Selekman, 1999). Tydens hierdie proses begin die ouers na te dink oor die implikasies van 'n nuwe manier om na enkelouerskap en die kwessies wat daarmee gepaardgaan te kyk.

d) Die tuiswerkopdrag lui soos volg:

“Tot ons volgende sessie moet jy sorgvuldig observeer wat jy op 'n daaglikse basis met jou kinders doen. Onthou: Doen meer van dit wat werk!” (Selekman, 1999)

13. SESSIE 4: AS DIT NIE WERK NIE, DOEN IETS ANDERS

13.1 Doelwitstellings

- a) Wat is beter?
- b) Konstruering van oplossingsgedrag
- c) Oefen van strategiese oplossingsgedrag
- d) Graderingsvraag
- e) Komplimentering
- f) Evaluering van vordering / fokus op verandering
- g) Tuiswerk

13.2 Prosedure

- a) Die groepleier begin met 'n uitnodiging aan die ouers om vir die groep te sê wat verbeter het. Groeplede komplementeer mekaar, en wens mekaar geluk met die groot stappe wat hulle alreeds geneem het. Ouers wat doelwitte bereik het, bespreek hoe hulle te werk gegaan het om te behaal.
- b) + c) Dit is belangrik om instandhoudende oplossingspatrone en interaksie binne die ouer-kind-verhouding te beklemtoon (Selekman, 1999), want so word dit deur die groepleier versterk. Met ander woorde die strategieë wat geïmplementeer word vir die konstruering van die oplossing is belangrik. Die volgende vrae kan gevra word (O'Connell, 1998):
 - **Instandhoudingstrategieë (doen meer van dit wat werk)**
 - Wat moet gebeur sodat die veranderinge sal voortduur?
 - Wat kan jou dalk verhoed om dit te doen?

- Hoe sal jy hierdie struikelblokke oorkom?
- Wat dink jy moet jy aanhou doen?
- Wat sal die eerste ding wees wat jy sal doen, indien jy die eerste tekens van 'n moontlike terugslag waarneem (O'Connell, 1998)?
- **Leerstrategieë**
 - Wat hy het jy tot dusver geleer uit wat jy sover probeer het?
 - Wat het jy geleer om nie meer te doen nie?
 - Watter voordele sal dit hê as jy jou pogings wat nie werk nie laat vaar?
 - Wat dink jy kan jy in plaas daarvan doen?
 - Is daar enige ander strategieë waaraan jy kan dink om moontlik mee te eksperimenteer? (O'Connell, 1998)

d) Graderingsvrae word deur die groepleier gebruik vir die assessering van vordering, en wat die volgende stappe is vir doelwitbereiking (Selekman, 1999).

Die volgende vrae kan handig te pas kom:

- Dui op 'n skaal van nul tot tien aan, waar jy nou is ten opsigte van doelwitbereiking?
- Dui op 'n skaal van nul tot tien jou huidige stand aan, waar nul die probleem in sy ergste vorm verteenwoordig, en tien die afwesigheid van die probleem.
- Waarom, dink jy, het jy as enkelouer vordering gemaak?
- Wat het jy gedoen om jou vordering tot op hede moontlik te maak?
- Wat dink jy moet jy doen om na die volgende stap te vorder?
- Wat sal die eerste teken of aanduiding wees dat jy na die volgende stap gevorder het?
- Wie sal die eerste persoon wees wat hierdie vordering gaan opmerk? Wat sal hulle sien is anders (Sharry, 2001)?

- e) Die groepleier moet die ouer se oplossingstrategieë komplimente en versterk. Ook kan suggereer word dat die vaardighede wat in een situasie gebruik word, oorgedra en geïmplementeer kan word in 'n ander situasie.
- f) Die sentrale fokus van die groepsproses is die evaluering van vordering en die bereiking van die doelwitte soos uiteengesit in sessie een. Verandering kan geïdentifiseer en versterk word met behulp van die volgende tegnieke:
- Lok 'n repons uit – Wat is beter? Wat is anders?
 - Brei daarop uit– Wie het ook die verandering raakgesien? Hoe het jy op die idee gekom om dit anders te doen?
 - Versterk – Baie geluk. Dit is 'n prestasie. Hoekom dink jy het jy dit reggekry?
 - Doen dit weer – Wat anders is beter? Wat is ook nog anders?

Hier word nou geleentheid gegee vir die hersiening, verandering of aanpassing van doelwitte. 'n Evalueringsvraelys kan handig te pas kom.

- g) Die tuiswerkopdrag is soos volg:

“Elke keer wanneer jy vir jou kinders kwaad word en hulle ‘te ver gaan’, *doen dan iets anders* as normaalweg. Dit kan enigiets wees. Doen net iets anders! Wees oorspronklik en kreatief!” (Selekman, 1999). Die ouers wat op die pad van sukses is, word aangemoedig om te doen wat alreeds werk en nie af te wyk van hierdie effektiewe gedrags- en interaksiepatrone nie (Selekman, 1999).

14. SESSIE 5: FOKUS OP ‘DIT WAT REG IS’

14.1 Doelwitstellings

- a) Wat is beter?
- b) Wonderwerkvraag
- c) Konstruering van oplossingsgedrag

d) Doelwitevaluering

14.2 Prosedure

Ouers rapporteer kreatiewe en uitsonderingsgedrag. Die groepleier gee komplimente vir die ouers se algehele ontwikkeling, kreatiewe probleemoplossings- en hanteringsvermoë (Selekman, 1999).

- a) Die ouers oefen om bogenoemde te implementeer. Hulle word in groepe van drie opgedeel: 'n luisteraar, spreker en waarnemer. Die oefensessie moet vyf tot tien minute duur. Elke persoon moet die geleentheid kry om al drie rolle te speel.

Die rol van die spreker is om iets wat goed gaan in die ouer-kind-verhouding te identifiseer. Dit mag 'n aktiwiteit wees wat albei geniet, of iets wat die afgelope week positief ervaar is. Laasgenoemde moet beskryf word en daar moet gesê word waarom dit positief ervaar word, asook hoekom dit suksesvol is. Die rol van die luisteraar sluit die aanmoeding van positiewe gesprek in. Die volgende vrae behoort die denkproses te stimuleer en dit maklik maak om en 'dit wat werk' te rekonstrueer:

- Wat het gewerk?
- Wat het jou die meeste beïndruk?
- Waaraan is hierdie positiewe ervaring te danke? Hoe het jy dit laat gebeur?
- Watter spesifieke kwaliteite het jy om dit weer te laat gebeur?
- Wat sê hierdie kwaliteite van jou as enkelouer?

Die rol van die observeerder sluit terugvoer in aan die luisteraar oor luistervaardighede en die bevestiging en versterking van die spreker se vermoëns (Sharry, 2001).

- b) Die wonderwerkvraag word weer aan hulle gestel. Die doel is om vordering te monitor en te bepaal in watter mate die doelwit bereik is.

c) + d) Die ouers moet nou verder eksperimenteer met hulle uitsonderings en suksesvolle ouerstrategieë (Selekman, 1999). Die volgende vrae kan gevra word (O'Connell, 1998):

- **Evalueringstrategieë**

- Hoe maak jou huidige gedrag 'n verskil?
- Hoe weet jy dat jy jou doelwitte bereik?
- Is jou doelwitte nog dieselfde as tydens die eerste sessie, of het dit verander?
- Wat moet jy meer of minder doen?
- Wat moet ek (die groepleier) weet om jou meer te kan help (O'Connell, 1998)?

Ten minste twee weke moet nou verloop voor die laaste sessie plaasvind, waartydens daar verder geëksperimenteer kan word met die implementering van oplossingsgedrag (Selekman, 1999).

15. SESSIE 6: DIE FEESVIERING VAN VERANDERING EN UITSONDERINGS!

15.1 Doelwitstellings

- a) Doelwitbereiking
- b) Besinning oor oplossingsgedrag
- c) Komplimentering en uitdeling van sertifikate

15.2. Prosedure

- a) Die volgende vrae kan gebruik word vir die beskrywing van dinge wat anders is.
 - Hoe sien jy jouself nou anders as voorheen?
 - Van watter nuwe idees sou jy graag wou hê ander enkelouers moet kennis neem?
 - As jou kind(ers) hier moes wees, watter positiewe verandering sal jou kind(ers) melding maak (Selekman, 1999)?

b) Die finale sessie se doelwit is om suksesse en die konsolidering van nuwe insigte en prestasies te vier.

c) Die volgende vrae kan gebruik word om oplossingsgedrag in stand te hou:

- Wat dink jy moet jy doen om die oplossingsgedrag vol te hou?
- Wat dink jy is moontlike struikelblokke en hoe sal jy julle oorkom?
- Wat moet jy onthou as dinge moeilik raak?
- Watter voordele put jy uit volharding met uitsonderings- en oplossingsgedrag?
- Wie kan jou help om te volhard?
- Wat moet nog gebeur voordat die probleem nie meer 'n probleem sal wees nie?

Hierna word sertifikate uitgedeel as motivering vir en gelukwensing met harde werk.

'n Ritueel of seremonie help om die veranderinge wat deur elke ouer gemaak is te versterk en bied 'n geleentheid aan groepslede om konstruktiewe terugvoer aan mekaar te gee (Sharry, 2001).

- Elke ouer lewer 'n kort toespraak oor die verskil tussen hulle aanvanklike en huidige ouerskapstrategieë (Selekman, 1999).
- Terugvoer kan geskied oor dit wat almal die meeste by mekaar geleer het en 'n spesifieke bydrae gelewer het tot eie verandering as 'n enkelouer (Sharry, 2001).

16. ENKELE VRAE WAT IN NAVORSINGSPROJEKTE BEANTWOORD SOU KON WORD

Die literatuur getuig van metodologiese leemtes en 'n gebrek aan empiriese ondersteuning vir die effektiwiteit van 'n oplossingsgerigte ouerleidingsprogram.

Moontlike navorsingsvrae kan wees:

- Hoe effektief is die oplossingsgerigte benadering in 'n ouerleidingsprogram?

- Wat is dit omtrent hierdie benadering wat maak dat dit werk? Wat veroorsaak die veranderinge wat teweeggebring word?
- Vir wie, of vir watter groepe, werk hierdie benadering?
- Is hierdie program koste-effektief?
- Watter metodologiese en terapeutiese leemtes is daar in 'n oplossingsgerigte oerleidingsprogram?

Ander populasies vir wie oerleidingprogramme ontwikkel kan word, is ouers met voorskoolse of laerskoolkinders.

Ten spyte van die herhaaldelike evaluering van oerleidingsprogramme, bestaan daar min kennis oor die bruikbaarheid van hierdie tipe intervensie op gemeenskapsvlak (Allen, 2000; Brestan & Eyberg, 1998). Logistieke faktore soos advertensie, verwysings, sydigheid ten opsigte van opname in die program, mag ondersoekgroepe oplewer wat die veralgemeenbaarheid van die resultate beperk. Ook hang die effektiwiteit van so 'n program af van faktore soos wie die aanbieder is, ligging van die lokaal, deelname, ontwerp en inhoud van die program.

17. SAMEVATTING

Hierdie program steun op die inherente kapasiteit van die enkelouer om 'n paradigmaskuif te maak ten opsigte van 'n probleemgerigtheid na 'n oplossingsgerigtheid, asook om hulle realiteit te herdefinieer. Hierdie skuif is 'n noodsaaklike element in die konstruering van oplossings en die hantering van die uitdaging wat aan enkelouers gestel word. Oplossings is dus eerder afhanklik van die ouers se eie kapasiteit vir verandering en die vermoë om binne groepverband hulle eie definisie van dit wat hulle wil hê te skep, as van 'n "wetenskaplike" definisie, of professionele psigoterapeutiese intervensie. Dit is dus inderdaad die ouers wat hulself

bemagtig en alternatiewe betekenis konstrueer.

1. Allen, T.W. (2000). An Adlerian perspective on divorce. *Journal of Psychology*, 50(1), 115-119.
2. Boyadach, M., & Morejon, A.R. (1976). Systemic family therapy and focused therapy. *Journal of Systems Therapy*, 15(1), 34-44.
3. Blakeslee, J.S., Lewis, J.M., & Vismorjian, J.E. (2002). *Family divorce: A 25 year landmark study*. New York: Hyperion.
4. Brenner, F.M., & Syberg, S.M. (1990). Effective psychosocial interventions for disorder children and adolescents: 25 Years, 42 studies, and 100000 children. *Clinical Child Psychology*, 27(2), 180-189.
5. Boyle, M., Cunningham, C.E., Mundert, J., McDonald, J., & Fergusson, J. (2000). Tri-Ministry study: Consensus of school based parenting programs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(1), 37-43.
6. Corey, G. (2000). *Theory and practice of counseling*. 4th ed. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
7. DeGarnio, D.B., & Fergusson, M.B. (1990). Parenting Program for child abuse prevention for single mothers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58(6), 724-724.
8. DeLong, P., & Kim Berg, I. (1983). *Intervening for solo mothers*. New York: Brooker/Cole Publishing Company.
9. De Shazer, S. (1994). *Words were originally magic*. New York: W.W. Norton Company, Inc.
10. Ocas, V., & Taushino, T. (2001). Role taking and socialization in single-parent families. *Journal of Family Issues*, 22(3), 267-288.

VERWYSINGSLYS

Allen, T.W. (2000). An Adlerian renaissance in education? The Journal of Individual Psychology, 56(1), 115-119.

Beyebach, M., & Morejón, A.R. (1999). Some thoughts on integration of Solution-focused therapy. Journal of Systemic Therapies, 18(1), 24-41.

Blakeslee, J.S., Lewis, J.M., & Wallerstein, J.S. (2000). The unexpected legacy of divorce: A 25 year landmark study. New York: Hyperion.

Brestan, F.V., & Eyberg, S.M. (1998). Effective psychosocial treatments of conduct-disorder children and adolescents: 29 Years, 82 studies, and 5,272 kids. Journal of Clinical Child Psychology, 27(2), 180-189.

Boyle, M., Cunningham, C.E., Hundert, J., McDonald, J., Racine, Y., & Secord, M. (2000). Tri-Ministry study: Correlates of school based parenting course utilization. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 68(5), 928-933.

Corey, G. (2000). Theory and practice of group counseling. USA: Wadsworth.

DeGarmo, D.S., & Forgatch, M.S. (1990). Parenting through change: An effective prevention for single mothers. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 67(7), 711-724.

DeJong, P., & Kim Berg, I. (1998). Interviewing for solutions. New York: Brooks/Cole Publishing Company.

De Shazer, S. (1994). Words were originally magic. New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Gecas, V., & Tsushima, T. (2001). Role taking and socialization in single-parent families. Journal of Family Issues, 23(3), 267-288.

George, E., Iveson, E., & Ratner, H. (1990). Problem to solution. London: Brief Therapy Press.

Gringlas, M., & Weinkraub, M. (1995). The more things change....Single parenting revisited. Journal of Family Issues, 16(1), 29-52.

Herbert, M., & Webster-Stratton, C. (1993). What really happens in parent training? Behavior Modification, 17(4), 407-456.

Liebrucks, A. (2001). The concept of social constructionism. Theory & Psychology, 11(3), 363-391.

O'Connell, B. (1998). Solution-Focused therapy. California, USA: Sage Publications.

Oshlag, J.A., & Tohn, S.L. (1995). Crossing the bridge: Integrating solution focused therapy into clinical practice. Massachusetts, USA: Solutions Press.

Selekman, M. (1999). The solution-oriented parenting group revisited. Journal of Systemic Therapies, 18(1), 5-23.

Sharry, J. (2001). Solution-Focused groupwork. London: Sage Publications.

Yalom, I. (1985). The theory and practice of group therapy.

^

George, E., Iveson, E., & Ratner, H. (1990). Problem to solution. London: Brief Therapy Press.

Gringlas, M., & Weinkraub, M. (1995). The more things change....Single parenting revisited. Journal of Family Issues, 16(1), 29-52.

Herbert, M., & Webster-Stratton, C. (1993). What really happens in parent training? Behavior Modification, 17(4), 407-456.

Liebrucks, A. (2001). The concept of social constructionism. Theory & Psychology, 11(3), 363-391.

O'Connell, B. (1998). Solution-Focused therapy. California, USA: Sage Publications.

Oshlag, J.A., & Tohn, S.L. (1995). Crossing the bridge: Integrating solution focused therapy into clinical practice. Massachusetts, USA: Solutions Press.

Selekman, M. (1999). The solution-oriented parenting group revisited. Journal of Systemic Therapies, 18(1), 5-23.

Sharry, J. (2001). Solution-Focused groupwork. London: Sage Publications.

Yalom, I. (1985). The theory and practice of group therapy. New York: Basic Books.